

KOMMENTAR

KENNETH ROGOFF

En lignelse om euroen

På flere måder er forløbet om europæernes fælles mønt at sammenligne med et ægteskab, der aldrig helt er blevet forseglet, men hvor den fælles økonomi får lov at buldre uterligt derudad.

Denne lignelse er måske ikke helt fair over for euroen, men ikke desto mindre er lighederne slående.

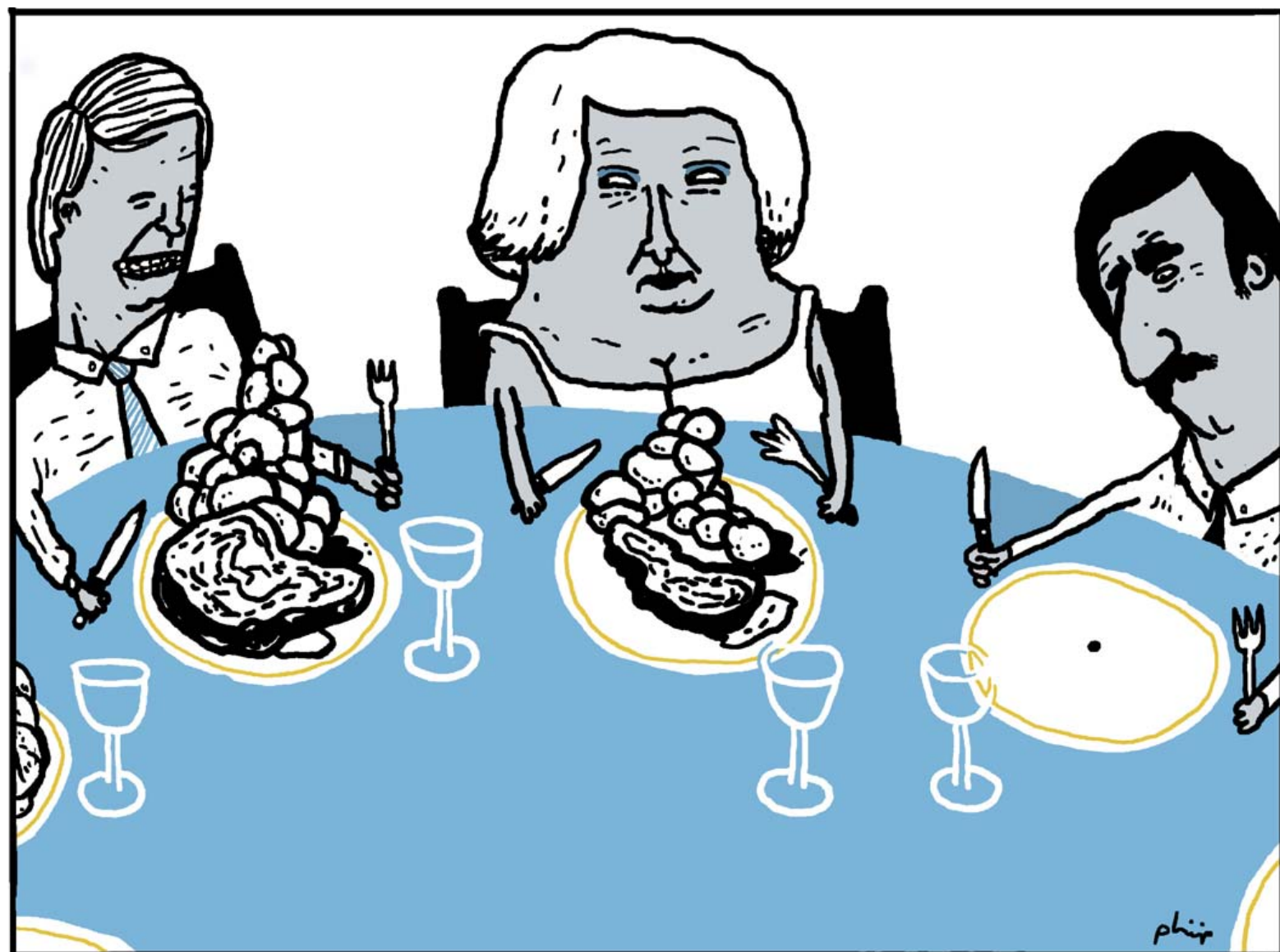
Et ungt par overvejer at gifte sig, men er ikke helt sikre på, at de er klar til at tage det store skridt. Så i stedet beslutter de at prøve det af ved at åbne en fælles bankkonto. Til at begynde med går det overraskende nemt, og berusede over deres succes får de den idé at få hendes bror og hans søster med i ordningen. Ikke blot håber de på at vise deres søskende, hvor gode de er til at samarbejde, med fire personer opnår kontoen også lige akkurat den størrelse, der kræves for at få tildelt de eksorbitante privilegier, som bankens store kunder normalt nyder godt af.

Takket være en smart regel, der begrænser ubalancer mellem de enkelte skendes bidrag og udbetalinger, fortsætter det innovative eksperiment med at blomstre. Der er ingen egentlig håndhævelsesmekanisme, men de to søskendepar er fast besluttede på at gøre ordningen til en succes. Da det kræver, at de taler sammen jævnlige, får parret og deres søskende snart et tættere forhold og begynder endda at spise middag sammen ganske ofte.

Til sidst beslutter kvartetten, at middagene skal være endnu sjovere, og banken vil oven i købet give dem en endnu bedre aftale, hvis de udvider arrangementet. Så søskendeparrene overtaler nogle fætre og kusiner til at deltage, og snart er deres telefoner rødgloedende. Familiemedlemmer, de ikke har set i årevis, kimer dem ned. Kusine Kendra, der er kok med tilfældige småjob og en usikker økonomi, bydes også velkommen, i håb om at hendes kulinariske evner vil berige gruppens middagselskaber.

En irriterende fætter

Livet er dog ikke uden problemer. Alle er irriterede på fætter Nigel, der bor lige ovre på den anden side af floden, men insisterer på at styre sine egne finanser. Han bliver dog stadig inviteret med til middagene, selv om hans præstationer i et køkken ikke når kusine Kendras til sokkeholderne. Hun gør til gengæld ikke den store indsats for at holde styr på sin økonomi, og banken sender stadig oftere advarsler om, at der er overtræk på hendes kassekredit, og at det skal dækkes af de andre. Kort efter deres indtræden i gruppen har et par andre fætre draget fordel af deres nye status som storkunde i banken og købt ekstravagante lejligheder for gigantiske lån til en lang lavere rente, end de

nogensinde er blevet tilbudt før. Mod alle odds ser den komplicerede ordning dog ud til at overleve, indtil det hele en dag begynder at ramle. Selv om der ikke officielt er fastsat et loft for de enkelte medlemmers forbrug, overtrækker flere fætre og kusiner deres konti betydeligt. Andre betaler ikke afdragene på deres lån. I panik spørger de stiftende søskende sig selv, om det ville være bedst ganske enkelt at smide de medlemmer ud, der opfører sig dårligst. Desværre meddeler banken, at det vil være meget vanskeligt uden først at lukke hele kontoen, hvilket vil skabe kaos i alle medlemmernes økonomi.

I sin desperation henvender familien sig til en udenforstående velanset finansrådgiver. Hun kommer med den tilsyneladende geniale idé om et fælles kreditkort, hvor alle, også de rigeste fætre, hæfter ubegrænset for betalingerne. Det vil give de ubemidlede medlemmer mulighed for at indløse dårlige checks og betale misligholdte huslejer, mens de i virkeligheden bare optager lån med sikkerhed i de andres ejendom. Men det er ikke en gavebod, advarer rådgiveren. Låntagerne skal love at springe måltider over. Eventuelle besparelser på fødevarer vil blive brugt på at afdrage lån.

Det fungerer et stykke tid, indtil kusine

Kendra begynder at se afpillet ud. Hun begynder også at mangle arbejde, og ubalancen mellem de lejlighedsvis indskud og hyppige udbetalinger bliver værre. Snart efter er de rigeste fætre også nødt til at pantsætte deres huse for at have penge i banken til at forhindre, at de går fallit.

Selvfølgelig ender det store eksperiment katastrofalt. Om parret bliver gift, melder historien desværre intet om. Hvis historien skulle filmatiseres, er der ingen tvivl om, at filmselskabet ville indspille flere forskellige slutninger og teste, hvilken publikum bedst kunne lide.

Særdeles usikker vej

Måske overdriper lignelsen den risiko, som helt selvstændige nationer løber, når de har en fælles valuta. Men måske ikke så meget endda.

Økonomer har for lang tid siden indset, at arbejdskraftens fri bevægelighed langt fra er nok. En stabil møntunion fordrer andre statslignende træk, såsom en central skattemyndighed, der har mindst lige så mange beføjelser til at inddrive skatter som de enkelte medlemslande. Det er også helt essentielt, at der er et centralt finansstilsyn, så længe der ikke er et globalt et af slagsen. Endelig kan man ikke tillægge en union så megen magt, uden at den

Tegning:
Philip Ytournal

har den legitimitet, som man udelukkende kan få gennem en politisk union. En møntunion uden en politisk union er så ustabil som et halvbygget hus.

Dermed ikke sagt, at fremtidens Forenede Europæiske Stater – eller de stater, der nu måtte indgå deri – nødvendigvis skal antage én snævert decideret form. Hverken for ægteskaber eller for møntunioner findes der universalløsninger. Men løse forbindelser og forpligtelser, der let kan brydes, er helt åbenlyst ikke tilstrækkeligt.

Vi kan drage den lære af det store euroeksperiment, at med en så svag global styring som den aktuelle, må det bedste område for en møntfod nok stadig være det enkelte land, ikke mindst når to eller flere af de store lande er indblandet. En førægteskabelig fælles bankkonto er en særdeles usikker vej til ægteskabet.

okon@pol.dk

Oversættelse: Helle Albeck og Jacob Giese
Med licens fra Financial Times

Kenneth Rogoff er professor i økonomi ved Harvard University og medforfatter til 'This Time is Different'. Denne artikel blev først bragt i Financial Times og gengives her med forfatterens godkendelse.

“ Hvis historien skulle filmatiseres, er der ingen tvivl om, at filmselskabet ville indspille flere forskellige slutninger og teste, hvilken publikum bedst kunne lide